Les calderes de Pere Botero i el tèrbol crim comès a Sant Just (I)

Juli Ochoa. Centre d'Estudis Santjustencs

Diuen que la llegenda és la germana petita de la història, ja que tota llegenda té un punt de veritat, sovint embolcallada amb la fantasia que la gent li ha anat afegint al llarg dels anys, modificant-la, sense que, al cap i a la fi, es pugui acabar discernint on acaba el que és cert i on comença el que és inventat...

Tothom parla del fabulós viatge a l'Infern que va fer l'insigne Dante Alighieri acompanyat pel poeta clàssic Virgili, genialment recollit a la immortal "Divina Comèdia", però no tothom ho fa del seu èmul català, Pere Porter, protagonista també d'un altre viatge no menys interessant a aquell mateix ignot inframon.

El conflicte de Pere Porter

Pere Porter (també anomenat Portes, Portés, Boter o Botero) va ser un pagès que va néixer l'any 1571 al mas Portés, una masia de la maresmenca localitat de Tordera i que va morir l'any 1618, quan comptava 47 anys.

En el moment de començar aquesta història, la seva família passava per un període d'endeutament creixent. El seu pare, en una ocasió, hagué de comprar blat a un tal Just, de Tordera, que li va vendre a crèdit, obligant-lo a establir un debitori (una mena d'hipoteca) que ell o la seva família havien d'anar pagant regularment les successives quotes fins a tornar-li el valor del préstec augmentat amb un cert escreix.

El diable de l'estany de Sils

El pare va anar pagant escrupolosament fins al final aquell deute, però el notari d'Hostalric Gelmar Bonsoms, amb qui havia tingut algunes desavinences, no va deixar cap constància escrita d'aquell pagament, morint poc després sense aclarir aquell afer.

Per això la justícia, en considerar que aquell deute no havia estat satisfet, alguns anys més tard, va reclamar a Pere Porter el seu rescabalament, trobant-se aquest en la impossibilitat de justificar el pagament ja realitzat.

Intentant saldar-lo novament, Pere Porter va marxar cap a Maçanet de la Selva, on tenia la possibilitat d'aconseguir un préstec o de cobrar alguns deutes que li havien de permetre el pagament d'aquell deute injust al qual estava obligat.

El diable de Sils

De camí, en passar per l'estany de Sils, va trobar un diable que es va oferir a acompanyar-lo fins a l'Infern, on li va assegurar que trobaria la solució del seu neguit, ja que allà podria parlar amb el notari i saber què se n'havia fet del document de cancel·lació.

La tradició de situar la porta de l'infern a l'estany de Sils s'explica a partir d'una discussió entre el diable i Sant Martí, que es barallaven per veure qui seria capaç de fer el salt més llarg. Per comprovar-ho, es llançaren des del Montseny. El diable va caure a l'estany de Sils i hi obrí l'esvoranc per on es pot arribar a l'infern. Sant Mar-

L'infern

tí, en canvi, va caure a l'altra banda de l'estany i deixà la seva petja marcada en una roca.

Visita a l'Infern

Efectivament, tot seguint la invitació del diable, en Pere Porter el va seguir fins a l'Infern, on diu que va entrar el dia 23 d'agost de 1608. Allà va poder trobar alguns coneguts de l'època, com aquell tal Just que havia venut el blat al seu pare, o també el difunt notari Gelmar Bonsoms. Aquest, finalment, li va indicar en quin lloc de casa seva tenia amagat el registre on constava que aquell enutjós deute havia estat pagat en el seu moment.

Durant la seva visita als dominis satànics, que va durar cinc setmanes, Pere Porter va tenir ocasió d'admirar les famoses calderes, que des de llavors s'anomenen "Calderes de Pere Botero". També va poder veure diversos personatges del seu temps que ja havien mort i que allà estaven purgant els mals que havien comès en vida.

De tot allò que Pere Porter va veure en el seu extraordinari periple ha quedat constància escrita, ja que el seu relat de viva veu va ser fidelment recollit, fil per randa, pel capellà de Blanes, Mn. Joan Teixidor.

Tornat de la seva estada als Inferns, Pere Porter va poder recuperar les seves propietats i la seva credibilitat, participant a partir de llavors i en diverses ocasions en el Consell de la Vila de Tordera.

El relat d'aquell viatge

No gaire temps després de la seva tornada, Pere Porter va ser visitat per la Inquisició, declarant en presència del comissari del Sant Ofici i d'un frare de la vila de Blanes la veracitat del seu viatge a l'Infern. En acabar, els inquisidors li van prohibir parlar o escriure res sobre el seu viatge durant almenys dos segles, exigint-li, a més, que es retractés de tot el que havia dit.

Obedient, Pere Porter ho va fer, però, tot i això, va ser excomunicat. Més tard, l'excomunió li seria aixecada, tal com consta en el llibre d'Òbits de l'Arxiu Parroquial de Tordera que recull el seu traspàs, en el qual s'indica clarament que:

"A 7 de jener de 1618, morí lo vell Porter, excomunicat-retractio-llmo Castanyer. Sepultura simple, dia exequies 8".

Malgrat els dos segles de silenci que van ser imposats, a partir de l'any 1621 ja van començar a circular còpies manuscrites del relat de les experiències viscudes per Pere Porter. Entre les que encara es conserven, n'hi ha una de l'any 1646 i una altra de l'any 1734 que es guarda a l'arxiu històric Fidel Fita d'Arenys de Mar.

Amb la difusió de la impremta se'n van fer noves publicacions a l'abast de tothom, de les quals cal fer esment de les ja clàssiques edicions dels anys 1897, 1904 i 1906.<

(continuarà en el pròxim número)

Advocats i procuradors a les calderes de Pere Botero

Les calderes de Pere Botero i el tèrbol crim comès a Sant Just (i II)

Juli Ochoa. Centre d'Estudis Santjustencs

En la primera part d'aquest relat, publicada en el passat número, havíem pogut conèixer en Pere Porter i el seu fabulós viatge a l'Infern. Molt probablement ens vàrem acabar preguntant què tenia a veure aquell relat tan fantasiós amb el nostre poble, tal com ens prometia el títol... Vegem ara el final d'aquesta història, on es tracta d'aquell tèrbol crim comès a Sant Just

---

Un fosc crim comès a Sant Just

De totes les vivències tingudes per Pere Porter en el decurs del seu viatge, pararem ara atenció en un passatge concret. És aquell en què ens parla d'un tèrbol afer criminal hagut aquí a la nostra comarca, concretament en el poble de Sant Just Desvern. I afinant més, relacionat amb una cèntrica casa, prou coneguda per tots nosaltres, Can Madorellet, situada al capdavall de les escaletes de la rectoria. Un cas que, pel que es veu, va despertar molta expectació en el seu temps, almenys la suficient perquè el nostre personatge la recollís en el seu escrit. Per les causes que siguin, però, no ha transcendit fins als nostres dies en el terreny de la nostra història local i comarcal:

En un moment determinat de la seva visita als Inferns, tot just quan ja havia pogut trobar la solució al seu enutjós afer i ja estava a punt de tornar al món exterior, Pere Porter es va girar. Va veure quatre persones que en aquells moments estaven sofrint grans turments per les maldats que havien comès en vida. Interessant-se per qui eren i què havien fet, va saber que tots ells havien estat rellevants personatges en l'administració de Justícia de la ciutat de Barcelona: Un d'ells havia estat el veguer, l'altre el seu assessor, el tercer, un notari de l'esmentat veguer, i el darrer, el procurador fiscal.

Corrupció judicial

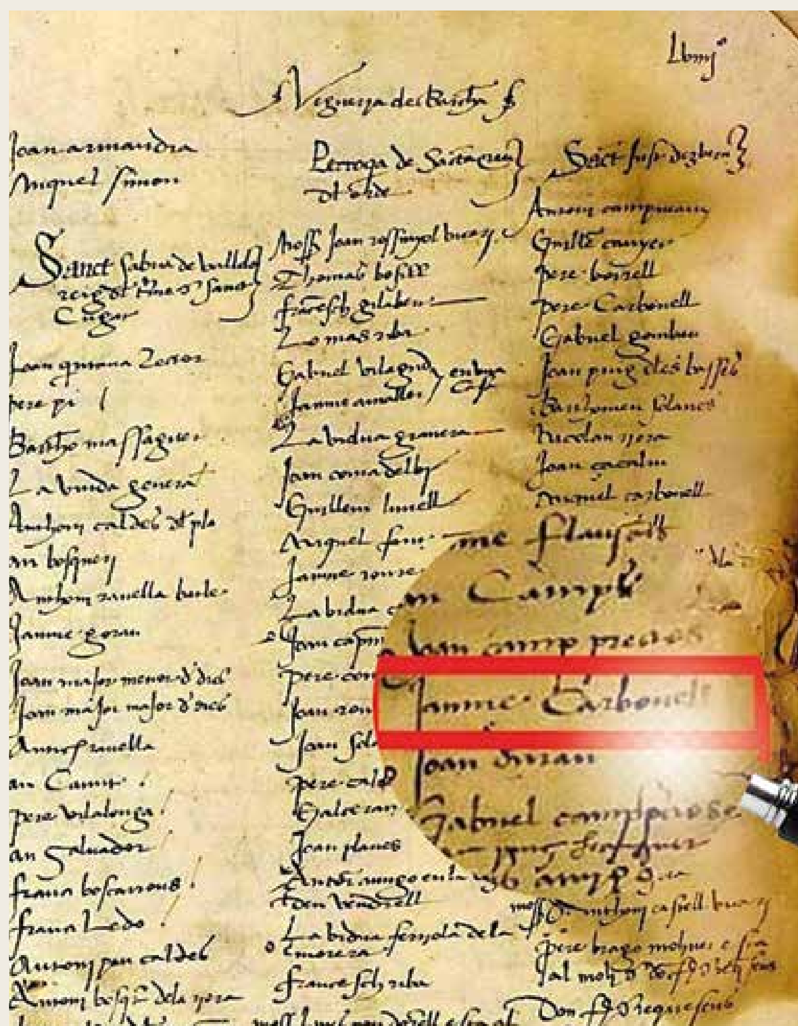
Tots ells es trobaven allà, purgant la culpa d'haver manipulat a la seva comoditat la correcta marxa de la justícia. Es tractava del fosc afer d'un espantós crim que havia estat comès uns quants anys abans, en la persona de Jaume Carbonell, un pagès santjustenc el qual havia estat trobat mort en un bosc d'aquest poble quan el seu cadàver ja era menjat pels gossos.

No hi ha constància del perquè d'aquell crim, ni tampoc de qui havia pogut estar-hi implicat. Un detall, però, altament significatiu de la directa complicitat d'aquells prohoms de l'administració de justícia amb l'autor o autors materials del crim el podem trobar en el fet que les oportunes certificacions de defunció que ells, en l'exercici dels seus càrrecs, van emetre, van ser fetes DOS DIES ABANS QUE ES PRODUÍS LA MORT DE LA VÍCTIMA!!!!

El text del relat original no deixa lloc a dubtes:

"Dit Porter digué aleshores: – Jesús, Maria.

L'infortunat Jaume Carbonell, esmentat en el Fogatge de 1515

Jaume Carbonell

Digué al Dimoni: – Tu que m'has portat ací, treu-men. El Dimoni li respongué: – Mon ofici es portar animes i cossos a l'Infern, i no es mon ofici treure-n ningún.

Encontinent dit Porter se girà i vegé quatre persones, això es, un que fou veguer de Barcelona, altre que fou assessor seu, altre que fou notari de dit veguer, i altre que fou procurador fiscal, els quals passaven grans penes per moltes maldats que havien fetes, i sofert que ls oficials fessin composicions, en especial per una que feren per una mort d'un tal Jaume Carbonell, pagès de Sant Just Desvern, el qual trobaren mort en un bosc que ls goços sel menjaven, i composaren i re meteren el cas abans de fer dita mort, la qual fou feta dos dies abans, perquè així fou tractat, entre ls quals passaven grans penes i torments".[1]

Així podem entendre per què el nostre personatge havia trobat aquells magistrats barcelonins purgant culpes en tal lloc.

Pel que fa a la pobra víctima d'aquell sinistre crim hagut a Sant Just, tot ens porta a suposar que possiblement es tracta de Jaume Carbonell de la Plaça, amo de la masia que actualment coneixem per Can Madorellet. Llavors ja era un home d'una certa edat, el qual, com podeu veure, trobem esmentat com a cap de casa en el Fogatge de l'any 1515. Jaume Carbonell era fill de Pasqual Carbonell de la Plaça i de Genissa i estava casat des de l'any 1477 amb Violant Canyet, filla de Bernat Canyet i de Maria, amos de la masia coneguda actualment com a Can Roldan.

Tot i la mort violenta de Jaume Carbonell, la masia de Can Carbonell de la Plaça va continuar pertanyent a la seva família fins a l'any 1676. En aquesta data, amb motiu del casament de la pubilla Maria Carbonell Gener amb el fadristern Pastor Modolell Rovira, aquesta nova nissaga va passar a exercir la seva titularitat fins a èpoques recents. D'aquí ve el seu nom actual (ara es diu Can Madorellet),

Una reflexió final

I arribats a aquest punt… Què hi ha de veritat i què de fantasia en tota aquesta història? Acabem de veure com en aquest relat, i gairebé sense transició possible, es barregen unes dades històriques concretes que són perfectament contrastables, amb la més delirant de les fantasies... La *Gran Enciclopèdia Catalana* demostra ser també del mateix parer quan diu:

"Tant Porter com la major part dels personatges que poblen l'Infern han estat documentats històricament, gràcies sobretot a les recerques de J.M. Pons i Guri. Per augmentar la versemblança, el relat és molt precís en la cronologia i els llocs, reals, que esmenta."

I és que les llegendes tenen aquestes coses. I aquesta certament estrambòtica història, com a llegenda que és, es manté en tot moment en un inestable equilibri a cavall dels imprecisos límits que separen la realitat del mite. En quin moment acaba la realitat i comença la fabulació? Soc del parer que el millor és deixar que cadascun de nosaltres estableixi els límits d'una possibilitat o l'altra, d'acord amb allò que li dicti el seu propi criteri.<

Devorat pels gossos

Can Madorellet

[1] *ALCOVER, Joan: Art i literatura. Ed. L'Avenç. Barcelona, 1904. P. 65*